

בעין חינוכית מספר 89, י"ב באדר א' תשע"א

שאלות חינוכיות חדשות נוכח פני הפייסבוק

הרב יונה גודמן, ראש תחום חינוך אמוני

קריאה להחרים את בתה. מתוך מחזור של 118 בנות הצטרפו כבר לקבוצה (תוך יממה) למעלה משבעים בנות. בבוקר קראתי לבת שפתחה את הקבוצה כדי לשוחח איתה. היא אמרה שזה נעשה בפייסבוק הפרטי שלה בשעות הערב וכי זה לא עניינה של המורה. מה לעשות? עוד אוסיף כי שוחחתי גם עם בנות אחרות וחלקן אמרו שהן הצטרפו לקבוצה "סתם, כי כולן הצטרפו" ושהן בקושי מכירות את הבת המוחרמת.

ד. תלמידה שלחה לי אס-אס-אס בהול. מסתבר כי בניס מהסניף פתחו פייסבוק על שמה והעלו בו את תמונתה. מדף הפסייבוק 'שלה' הם שלחו מכתבים עם הצעות מאוד לא צנועות (ומפורטות!) למגוון בנים אחרים בשכונה (כביכול בשמה). היא בוכה, נסערת, ומפחדת שיחשבו שזה נכתב על ידה. מה תפקידי?

ה. מחנכת שעובדת באולפנא שלנו התייעצה איתי: יש בנות בכיתה שלדעתה מציגות בתוך בית הספר חזות של רמה דתית גבוהה, אך בשעות הפנאי חיות בעולם תרבותי הרחוק מאוד מזה של בית הספר – הן בבילויי הפנאי והן בצורת הקשרים עם בנים. למחנכת נודע כי לבנות הללו יש פייסבוק פרטי שאינו חסום וכל אחד יכול לעיין בו. היא שאלה לדעתי אם להיכנס לדפי הפייסבוק של הבנות כדי להכיר את עולמן התרבותי הפרטי? הרי הן בין כה משאירות את הדפים שלהן 'פתוחים'. ושמה זה 'בילוש' פסול?

ו. תלמידה שלי העלתה תמונות מאוד לא צנועות לפייסבוק שלה. אין מדובר בתמונות של עצמה אלא של שחקנית. בנות הכיתה הן 'חברות' של התלמידה וחשופות לתמונות. לשאלתי היא אמרה שהיא אוהבת 'להיות מעצבנת' וכי זה עניינה. מה לעשות?

רקע

בחודשים האחרונים פנו אליי ראשי ישיבות ואולפנות שונים וכן מחנכים רבים וביקשו לטכס עצה בדבר ההתמודדות החינוכית הראויה עם דילמות חינוכיות חדשות שהתעוררו סביב הפייסבוק.

בכל דור ניצבת דרכנו התורנית נוכח אתגרי חינוך חדשים ונוכח שאלות חינוכיות חדשות. עוד לפני לימוד ה'תשובות' ובירור דרכי ההתמודדות, יש ערך בהתבוננות בעצם מנעד השאלות, אשר הכרתן עשויה לסייע לכולנו להבין את המאפיינים הייחודיים של אתגרי תרבות חדשים. לאורך נוכל בע"ה לגבש דרכי התמודדות שקולות ובונות.

לפניך מעט מזער משפע השאלות החינוכיות הקשורות לפייסבוק, שמחנכים מתמודדים אתן בימים אלו. נקדים ונאמר כי אין אנו רואים במחשב אויב, וכי עיקר העשייה החינוכית שלנו אינה מתמקדת בהתמודדות עם טכנולוגיה זו או אחרת. אך בירור מדיניותנו נעשית גם דרך אופי ההתמודדויות עם ההשלכות החינוכיות של העולם המקוון, והפייסבוק מהווה דוגמה טובה לאתגרים חדשים המתדפקים על דלתותינו.

שאלות של מדיניות חינוכית ביחס לפייסבוק

א. לפני השיעור תלמידה סיפרה לי שהכיתה סוערת היות שאחת הבנות כתבה בפייסבוק שלה דברי השמצה קשים ביותר על תלמידה אחרת הנחשבת מקובלת ואהודה. כל הכיתה מחוברת לפייסבוק, כולן קראו את דברי ההשמצה – והחגיגה בעיצומה. מפלס הסערה הוא כה גבוה עד שקשה להאמין שאוכל ללמד כרגיל. התלמידות מחכות. מה ומתי לעשות?

ב. התלמידות שלי חיות בתוך הפייסבוק. כל אחת מבלה שם כשלוש שעות ביום (בתקופת הלימודים!). הן בודקות עשר פעמים ביום מה התחדש שם. האם להצטרף אליהן כ'חברה' כדי להכיר את עולמן וכדי שהן תדענה שגם אני 'מבקרתי' במקומות שבהם הן נמצאות?

ג. בשעת לילה מאוחרת התקשרה אלי אימא בוכייה. בנות מהכיתה פתחו 'קבוצה' בפייסבוק שכותרתה הייתה

יב. תלמידה פנתה אליי בבכי. החברה הטובה ביותר שלה פנתה אליה בערב דרך הפייסבוק והודיעה שגם היא פתחה פייסבוק. תלמידתי התלהבה מזה שהחברה גם הצטרפה וחצי לילה שיתפה אותה בהתלבטויות אישיות **מאוד** שלה לגבי יחסיה עם אמה ולגבי מעמדה והמראה שלה בעיני הבנים. למחרת גילתה לתדהמתה שכל הכיתה וכל הבנים בסניף קראו את מחשבותיה האישיות ביותר. התברר שזו לא הייתה החברה שלה אלא בת מהכיתה השנייה שהתחזתה לחברה ו'עבדה' עליה בפייסבוק, ולאחר מכן הפיצה את כל דבריה בין חברי השכבה. כל זה קרה ביניהן בשעות הערב. האם יש לי תפקיד כמורה? יג. בנות הכיתה העלו לפייסבוק שלהן תמונות מהטיול השנתי, כולל תמונות מהלילה, עת כולן לבשו פיג'מות. כשהערתי להן שהפייסבוק שלהן 'פתוח' ולא סגור רק לחברות וכי כל בן יכול לראות את התמונות, הן הסתכלו עליי בפליאה. לדבריהן, זה דור חופשי, כולם תולים הכול באלבומי הפייסבוק ומי שרוצה להסתכל זו הבעיה שלו. יד. בנות כיתתי הן בנות 'תורניות' וחיות בחברה נפרדת, גם בתנועת הנוער. גיליתי כי לרובן יש 'חברים' רבים בפייסבוק (כלומר בנים), שאֵתם הן משוחחות שעות ומחליפות תמונות. לדבריהן, זו לא 'חברה מעורבת' כי הן רק מתכתבות 'סתם' במחשב ולא באמת נמצאות אֵתם. טו. תלמידיי מתחרים, מבלי להודות בכך, בשאלה למי יש חברים רבים יותר בפייסבוק. ניסיתי לטעון בפניהם שאין זו חברות אמיתית. לדבריהם זה סוג של חברות מבורכת, העוזרת להם לטפח קשרים עם מאות רבות (!) של חברים. טז. תלמידיי חושפים לעיני העולם כולו דברים אישיים מאוד על עצמם דרך קיר הפייסבוק שלהם. הם לא רואים בעיה בשיתוף מאות חברים עם מורכבות יחסיהם עם ההורים, עם החברים ועם עצמם.

הרהורים חינוכיים

- א. מה עושים?
 - ב. האם יש לנו את ידע ואת הכלים כדי לגבש עמדות חינוכיות בנושאים מתחדשים אלו?
 - ג. כיצד ראוי לאזן בין הרצון לרומם את הרוח ולעסוק בתורה ובערכים גבוהים ובין הצורך להתמודד עם קשיים?
- (ניתן לעשות מנוי על דפי "בעין חינוכית" ללא עלות. נא לפנות לשרון: sharonz@orot.ac.il)

ז. האם לדעתך יש מקום שהישיבה תקים דף פייסבוק של הישיבה? מצד אחד, תלמידים בהווה ופוטנציאליים בעתיד נמצאים שם כדבר טבעי וכך ניתן 'להגיע' אליהם. כך גם ניתן להודיע להם בקיץ על פעילויות חינוכיות. מצד שני, אולי יש בזה לגיטימציה לדבר פסול? ח. תלמידים אצלי בישיבה צילמו בטלפון סלולרי מוֹכה עת היא לא שמה לב. את התמונה הם העלו לפייסבוק תוך שהלבישו את הראש של המוֹכה על תמונה של דוגמנית בבגד ים. התמונה 'תויגה' וממשיכה להסתובב בפייסבוקים של תלמידי הישיבה, להגיע לעיני עוד ועוד תלמידים ומורים (גברים). המורה נסערת ובוכה ורוצה להתלונן במשטרה על 'הטרדה'. איך להגיב (איני יודע מי צילם ומי עשה את הפוטומונטז'?) הרי אין לי שליטה או יכולת אכיפה על מה שקורה במחשבים הפרטיים. ט. לאחר שעשינו ערב להורים ובו הסברה רחבה על הפייסבוק ותפקידם ההורי לגביו, נודע לנו כי לא מעט בנות מחזיקות שני דפי פייסבוק. אחד 'רשמי' שאותו הן מציגות להורים ושאליו הן מאפשרות להורים להצטרף כחברים, והאחר 'אמתי' שבו הן מנהלות את חיי החברה האמיתיים שלהן. האם לבקש מאחת המורות לעשות פעולה דומה, לפתוח פייסבוק בשם של ילדה כדי לאפשר לה להסתובב ביניהן ברשת ולהיות סכנות רוחניות או פיזיות שהן חלילה חשופות להן? י. תלמידיי אישרו אותי כ'חבר' בפייסבוק. אתמול ראיתי שניים מתבטאים זה לזה בידידות תוך שימוש בגסויות קשות. הערתי לאחד מהם על כך והוא השיב כי זו שיחה פרטית בינו ובין חבריו, וכי היותי 'חבר' אינו מאפשר לי להיות גם צנזור של חייו הפרטיים. כיצד להגיב?

שאלות של דרכי הסברה

- מה נדאי להסביר לכיתה בכל אחד מהאירועים הבאים:**
- יא. שאלון שהעברנו גילה כי ליותר מ-90% מתלמידי הישיבה יש פייסבוק פעיל. נוכח התרבות הנלווית לכלי אנו מתלבטים מה צריכה להיות המדיניות שלנו:
 1. להילחם נגד התופעה, כמובן תוך הסברה והקשבה, אך להסביר באופן חד-משמעי שהכלי פסול, סותר לעולמנו הרוחני ולדרוש את סגירתו?
 2. להציג להם את המורכבות ולא להביע דעה?
 3. להתעלם?
 4. שחברי הצוות יפתחו גם הם דפי פייסבוק ויצטרפו?

מכללת אורות ישראל, בעין חינוכית 89, י"ב באדר א' תשע"א